

Lennart Svensson

ELD OCH RÖRELSE

noveller

etherion

Denna bok är utgiven på Etherion press i Uppsala, juni 2007.

Omslagsillustration och layout: Anatol Boström.

Innehåll

Den svenska stilen	7
Latonia	15
Ett svenskt Roswell?	21
Nineves skatt	35
En stad vid havet	45
Kvartsklippan	51
Åsiktskonstnär	55
Galaxens herre	61
Riddaren, djävulen och döden	67
Mordet på Olof Palme betraktat som recension av fiktiv kriminalroman	77
Norrlandsproblematiken	79
Synkrogeneratoren	93
Korta berättelser	97
Eld och rörelse	103
Prolog	103
I. Skogen	103
II. Punkt 567	121
III. Staden	131

Den svenska stilen

På Skomakargatan här i Uppsala ligger ett hus i grå sandsten, tre våningar högt och med skiffertak. Det är inget mindre än *Apokryfiska institutet*, en fri akademi som grundades av en donation av bryggaren K. P. Kroonspiess 1887. På detta institut bedrivs som namnet antyder forskning i apokryfiska ämnen. Det är arbeten med titlar som "Den sydryska ryttarextasen: några anmärkningar", "Förkroppade gesimser i renäsansarkitekturen", "Enigmatiska likheter mellan 'Bro-bro-Breja' och vissa rader i Zend Avesta", och så vidare. Det är en fri akademi, fristående från Uppsala universitet, men dess studenter kan trots det studera där. Apokryfens studier ger minsann rätt till studielån.

Jag har själv studerat på detta institut, på 90-talet. Jag blev då bekant med institutets bibliotekarie Petter Sunnanväder, docent. En dag visade han mig en intressant sak: en mapp, en diger lunta lösblad som han föreslog att jag kunde skriva C-uppsats om. Jag blev intresserad och bad honom berätta mer.

Det visade sig att papprena var en samling opublicerade texter av svenska författare, ett projekt som dragits igång under institutets första tid av dess dåvarande bibliotekarie, Thorild Karnapp. Syftet med det hela var att resa ett monument över *den svenska stilen*, genom att be författare skicka in texter som vore typiska för dennes sätt att skriva, prosa och dikt. Avsikten var att med tiden sammanställa en antologi av det hela, men Karnapp kom aldrig till skott, han visste inte när han skulle sluta samla texter och börja redigera.

Så avled Karnapp och det hela rann ut i sanden. Enstaka bidrag kom in med viss eftersläpning, men därefter kom mappen med texter att ligga bortglömd i institutets arkiv. Tills Sunnanväder, Karnapps efterträdare i tredje led, fann mappen en dag och gav den till mig.

Detta var 1994. Som det nu föll sig skrev jag ingen C-uppsats om detta ämne, det blev indologi istället. Så avled Sunnaväder 1997 – och där stod jag som ett fån med denna unika samling texter, mappen med bidrag till projektet ”Den svenska stilen”.

Som en gård av tacksamhet mot Petter Sunnaväder, och Thorild Karnapp och hela apokryfiska institutet, tänkte jag här återge bidrag ur denna oredigerade textmassa. Texterna jag presenterar är oavkortade, texter som alltså svenska författare av igår skickat in som typexempel på sin stil. Det är som antynts originaltexter, saker enbart skrivna för det aktuella projektet. Så vad ni nu ska få läsa är med andra ord helt unikt!

TEXT 1

Här går jag och klafsar i leran vid Somme. Det är idag 70 år sedan man stred här. Ofattbart.

Himlen är grå och några skator drar förbi i ett kraxande skydrag. Man hör trafiken på motorvägen. En traktor bullrar på en åker.

Första världskriget, 1916, slagfältet vid Somme: här stred de, engelska *tommies*, franska *poulois* och tyska *landsers*. Här klev de upp över sina skyttegravskrön, stordrade fram i dimman och blev nermejade av kulspruteld. Ofattbart.

Jag åker in till själva orten Somme, tar en kaffe på ett fik. En gammal man slår sig ner och börjar säga något svårtydligt. Jag hör inte så noga men det verkar handla om den pågående transportarbetarstrejken. Jag försöker leda in samtalet på slaget vid Somme, men han förstår inte vad jag menar.

Jag tänder en pipa och farbror gafflar på. Ja, vem är han egentligen, denne man? Var han själv med vid Somme? Eller kanske hans pappa är en av de tusenden som ligger begravda i ossuariet här intill?

Det är 70 år sedan nu. 70 år sedan granatelden, gasen, taggtråden och leran. Och här sitter man på café och försöker få ihop lite säljbar *copy* om det hela. Ofattbart.

– Jolo

TEXT 2

Jag lade besticken ifrån mig. Det hade varit en utsökt måltid, bestående av *koryfétryffel* och *svan à la Slängstina*, och sist men inte minst *chokladpajas med aprikos-gos*. Jag bad om notan och funderade på fallet jag höll på att lösa. Kunde måhända direktör Berger vara den misstänkte? Kanske...

Jag betalade, lämnade Cattelins och gick ut i den röda kvällen. Jag kastade ett getöga på Stomatolskylden, stegade fram till min högblanka Hotchkiss Coupé. Intill hängde en slyngel på kanske tio vårar. Han betraktade bilen lystet.

– É kissen din? sa han.
– Jovars, sa jag, öppnade och satte mig. Men ”kissen”?
– É den inte som en katt kanske, och har den inte smugit hem tre Monte Carlo-lopp kanske?

– Jovars! sa jag och gav grabben en slant att köpa sig ett wienerbröd för. Jag startade, trampade ur och styrde mot Riche för lite groggsug. På vägen funderade jag över fallet: kunde verkligen direktör Berger vara den skyldige? Kanske var det istället doktor Pjesch som låg bakom det hela. Kanske...

Jag parkerade på en bakgata, gick bort till Riche, beställde en fyra genèver med vichyvatten och satte mig att suga på den.

Det var då jag fick se henne – eller ska vi säga Henne.

Hon satt vid bordet intill och hon var en skönhet: mandelformade ögon, solbränd hy, fint tecknade ögonbryn och en elegant uppnäsa som påminde om hoppbacken i Chamonix-OS ’54, den där Rulle Lindström tog silver med sitt eleganta 95-meters-hopp... Nå, var var vi? Kvinnan. Hon hade höga kinder och en vackert målad pussmun, hon var slank och välsvarvad, långbent och graciös. Gud Fader måste ha varit på gott humör då han skapade denna representant för *das ewig weibliche*. Hon var med andra ord rena toppsnäckan!

– Säg fröken, sa jag, har ni lust att följa med hem på lite mazurka på sängkanten?

– Tackar som frågar, sa hon. Var bor ni?

– Jag har en studio i ett av Kungstornen.

– Man tackar, sa hon, man tackar, *man tackar...*

Vi lämnade Riche och tog min vagn till Kungsgatan. Väl där gick vi upp i ena tornet, gick in i studion och seglade ut på erotikens ocean. Efteråt delade vi en cigarrett. Kvinnan såg sig om i rummet med alla sina fotografier och kameror och sa:

– Är ni fotograf?

– Jovars, sa jag. Men just nu håller jag på att lösa en mordgåta.

– Hoppla? sa hon. Vem är mördaren då?

– Jag tror bestämt det är direktör Berger. Eller doktor Pjesch.

– Så spännande...

– Stieg Trenter

TEXT 3

Festrika ångesttoner ljuda ur avgrunden
där jag står i poppelstråket
under ljungande sken

i den smala allén,
och världens ljus sig återspeglar
i tempeldammar med marmorkrutor.
Vishetens karyatider
ser på mig där jag lider,
en eolsharpa i tiden
sjungande domedagssånger
för en bildad borgerlighet
i skogen Väglöshet.

– Bertil Malmberg

TEXT 4

Ljuset speglade sig i zinkdisken på Rydbergs bar. Det återkastades i lokalen och illuminerade de trötta dragen hos en man, som satt vid ett hörnbord och drack grogg.

– Det finns ingen Gud, sa han för sig själv, detta har jag läst i en bok. Det är tidens melodi, man ska vara ateist. Så är det bara.

Åren gick, Rydbergs slog igen och huset revs, men portiken räddades och blev portal till Millesgården. Men farbrorn då, den trötte man vi nyss sett dricka grogg i zinkdiskens återsken? Han levde vidare i staden och blev allt tröttare med åren; nu ser vi honom flanera vid Johannes' kyrka medan vinden susar i almarna och löven virvlar i grusgångarna.

– Allt är meningslöst, sa han. Visst kan man bli kär, och nog är kärleken en lek. Men det är *en allvarsam lek*...

Åren gick, staden moderniserades och funkisarkitektur och jazz förförde de unga sinnena. En allmän förflackning spred omkring sig. Den trötte mannen stod i sin lägenhet på Döbelnsgatan, fingrade på en pendyl och såg upp mot den grå himlen.

– *O tempora, o mores!* sa han och suckade.

Och åren gick.

Ja, de gick och de gick. Plötsligt en dag var mannen död. Han var dock inte rädd för döden, tro inte något annat! Allt blir svart när man dör, det visste han. Man förintas, blåses ut som ett ljus bara som så där. Detta trodde han sig veta, så ateist han var.

En mulen höstdag bars mannen till den sista vilan i Johannes kyrka, medan vinden susade i almarna och löven virvlade i grusgångarna.

– Hjalmar Söderberg

TEXT 5

Romantiken är en styggelse. ”Det romantiska är sjukt, det klassiska är friskt” som Goethe sa.

Romantiken! Godnattsagor för bleksiktiga stadsbor, mossgröna snårskogar av ord där ingen frisk människa kan finna överblick. Svärmisk *Dunkelsucht* där det mångordiga, svamliga och rent ut sagt fnoskiga är stilideal. Nej, annat var det med antiken! Pindaros’ hymner som stiger mot skyn i en aftonsval dyning! Som ekar mellan Hellas vita klippor och ges doft, färg och klang av mandelblom, olivträd och fårens bråkande!

Pindarisk gryning! Klangen i körlyriken med det apolliniska och det dionysiska som vaktande lejon vid dess sida! Rösten ur tyrannväldena och hoplitfalangerna, ur piporna och de milda flöjterna – *det* är antiken, den *levande* antiken, den arkaiska antiken. Den klassiska antiken däremot med sin stadskultur, sin filiströsa lärdom och sitt pöbelvälde kan man gott undvara; den är musikens död, läpp-slapp-fladder, peneplan och steril skall-bens-öken. Inget frodas längre, allt sker i ljuset av en artificiell sol.

– Vilhelm Ekelund

TEXT 6

Jag är inte troende. Jag kan inte som en kristen människa känna frid och ro; i stunder av ångest tyr jag mig istället till *syndikalismen*, den enda och sanna. Men då tar det fart – ty när jag tänker på hur dess röd-svarta fana en dag ska svepa in jordklotet i sin duk och bringa lycka till alla och envar, då kan jag känna en hart när religiös fröjd...!

– Stig Dagerman

TEXT 7

Det var en dag i maj. Vindarna spelade upp till dans, dofter av nyspruckna löv bemängde atmosfären och båtar tutade på Riddarfjärden, veritabla tordönsbasar som besvarades i skyarna av drillande lärkor.

Längs Stora Nygatan i Gamla stan, inte så långt från kungliga Slottet där en senil monark härskade med järnspira över detta sinnesslöa lilleputtrike, så långt från kontinentens vitala kulturnationer, vandrade denna majdag litteratören Joe Falk. Han hade glöd i blicken, en glöd som var den största i landet! Han var en övermänniska bland dvärgar, bland de kreti och pleti som hejdade hans promenad så att han fick hötta med spanskröret åt alla och envar.

Ett bokhandelsfönster fångade hans uppmärksamhet. En rad titlar utbjöds till försäljning. ”Sådant bjäfs!” tänkte Falk. ”Pigromaner, sentimentala hembygdsskildringar, epigonyrik om blommor och blad och grekiska gudar. Men jag ska visa er! Jag ska sota er jag, i rövar och munnar!!! Jag ska skriva romaner som det skriker om, berättelser om äktenskapsgräl, livskriser, gudsförnekan och all den modärna tidens vetenskap: alkemi, elektricitetsmaskiner, raslära och frenologi!”

Förtörnad gick han vidare, styrde närmast stegen mot Källaren Diana för att få sig något stärkande. ”Brännvinet har de väl inte lyckats förbjuda än”, tänkte han, ”men bäst att passa på innan det sker. Och sker det, är det jag som tar första bästa ångbåt från detta land, lägger mig på kabelgattet och röker Tre Blå Bröder, och ser landet försvinna som ett töcken i tobaksröken”...

– Och rätten och packen eder nu därefter! utbrast han högt så att folket stirrade på honom. Än mer förtörnad, än mer glödande i blicken och greppande käppen så att knogarna vitnade, gick han vidare mot krogen med skosulorna myndigt klapprande mot stenläggningen.

Då kom han på det: det var ju idag de skulle ta över *Aktiebolaget Trustor*, han och hans kompanjoner. De skulle lönnligen köpa företaget med dess egna pengar. Det var en invecklad men välplanerad historia. Han måste som första steg ringa ett visst nummer som ledde till företagets huvudkontor; där arbetade en av hans medsvurna, en Arvid Berg.

Falk gick mot en telefonhytt, klev in, stoppade i ett mynt, begärde aktuellt nummer och väntade. Sekreteraren svarade:

- Aktiebolaget Trustor.
- Det är Joe Falk, svarade Falk.

Sekreteraren blev kallsvechtig. Hon mindes den instruktion hon en gång fått av Arvid Berg: ”Ringer det någon som heter *Joe Falk* så är det bråttom, *djävligt bråttom!*”

Sekreteraren bad Falk vänta och kopplade över samtalet till Berg.

– August Strindberg

TEXT 8

Rymdskeppet seglade fram i dödens rymd. Det for där så gott det kunde i den mörka etern, över det ramsvarta rymdhavet. I fören stod kaptenen vid sin ratt och såg på instrumenten.

- Vid Einstein, vi har kommit ur kurs! sa han till astrogatorn.
- Nej, det är inte möjligt! sa denne.

Skeppsteknikern kom fram till dem, en ljuv gestalt med overallen smitande åt över sina breda, intagande höfter och rika barm. Hon var själva inbegreppet för Kvinnan, Magna mater. En sprudlande symbol för Livet i detta sterila element. Hon sa:

– Vad står på?

– En meteor har skuffat skeppet ur dess bana..., sa astrogatorn.

Fler ur besättningen kom upp på bryggan: ingenjörer, processtekniker, sociologer och maskinskötare. Män och kvinnor, höga och låga.

Så vad är då i sanning detta? Det är mer än vad det ser ut som, bäste läsare; låt mig bara vässa pekningen så ska jag tala om 'et. Det vi ser är nämligen Mänskligheten på sin stora färd genom Tillvaron, för tillfället alldeles Vilsna, bragta Ur Kurs, på väg mot Undergången. För så är det, vi är på väg åt helsefyr, detta vill jag inskräpa. Tro inte illusionen jag målat upp med ett rymdskepp och allt det där, nej, det är vi 50-talsnihlister som sitter där och sparkar oss ut i intigheten.

Läs nu vidare...

– Harry Martinson

TEXT 9

Byns ålderman var Gamm-Jonte, en odalman av frejdad stam, en medeltida gubbsatan med stripigt skägg och plirande ögon, iförd groven vadmal och slokhatt. Han spottade ut snusen, greppade sin åldermannastav, banade sig väg genom folkmassan, äskade tystnad och sa:

– Ärade landsmän. Vi måste städse slå vakt om de liberala värdena i en tid av mörker och hot, nu när de medeltida tysktågen rullar genom vårt medeltida land.

– Du har så rätt, Gamm-Jonte, sa någon ur mängden. Kämpande humanism!

– Upp till kamp mot främmande inkräktare! fortsatte åldermannen. *Jerries, go home!*

Folkmassan jublade. Åldermannen åter avslutade appellen med en devis. Det var en slogan, en trumpetstöt, en klingande uppmaning på ren svenska som togs upp av en talkör, steg mot skyarna och flög över moarna som en vårens första svala:

– Strid i natt! Strid i natt! Strid i natt!

Budkavlen gick. Man gick man ur huse; ”tömmin stugon tammefan” var ordet för dagen. Det dånade uti rättens krater, upprorets timma skulle slå!

– Vilhelm Moberg

TEXT 10

Om rodungarna har Attus av Hamburg skrivit en rolig krönika. Det hände sig nämligen att tronen i Örike togs av Rode den gamle med eld och svärd. Han var stamfadern,

ättens grundläggare, och han hade ett antal söner som bara väntade på att få börja fejda sinsemellan.

Mycket riktigt; när Rode den gamle gått till sina fäder vidtog ett förskräckligt dödande. Först dödade Bobur Bibur, Fimbul dödade Bobur och Biba dödade Fimbul. Därpå, säger den rolige Attus, steg Bibur upp ur graven och dödade Biba för att sist av allt utse yngste sonen Qubu till kung. Denne regerade i tre gånger trettio år i största lycka, tills en dag hans inte så hulda maka Grim-Elin gav honom en bägare gift; föga förvånande blev detta hans bane. Vår krönikör kramar ut största möjliga komik ur hans dödskamp.

Livet går vidare. Handel och näringar florerar i Rodungaland. Så kommer koleran, det kommer pest och härjande sjöfolk från öster, alltsammans återgett med suveränt handlag av krönikören. In alles är allt mycket roligt, skojigt, nöjsamt och kul. Kul-kul-kul, halleluja kul.

– Alf Henrikson